

**Koncepce rozvoje příspěvkové organizace
Národní kulturní památka Vyšehrad
2020 - 2025**

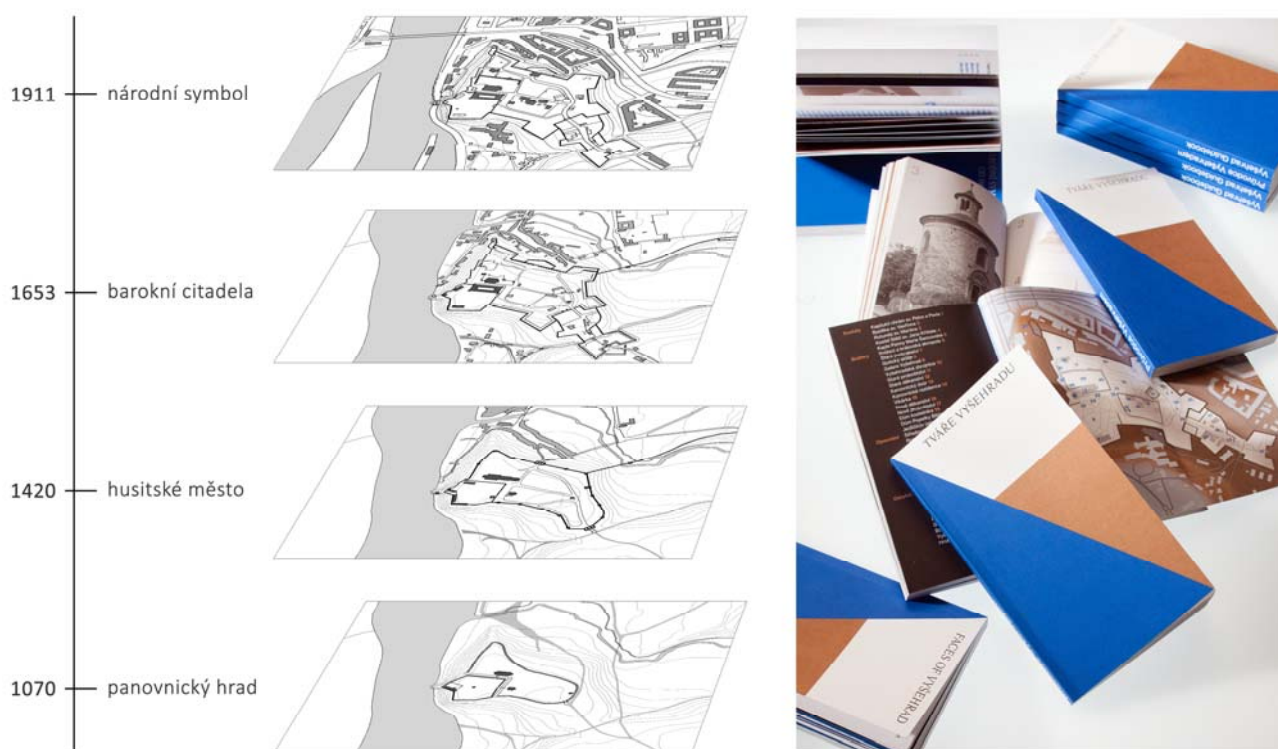
Ing. arch. Petr Kučera

červen 2019

1	TVÁŘE VYŠEHRA DU	2
2	POPIS A HODNOCENÍ STÁVAJÍCÍHO STAVU	2
3	ZÁKLADNÍ TEZE KONCEPCE	4
4	STAVEBNĚ-HISTORICKÝ ÚSEK	5
	4.1 Stavební záměry v areálu NKP Vyšehrad	6
	4.2 Stavební záměry v okolí	7
5	ÚSEK PARKŮ (VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ)	7
	5.1 Generel veřejných prostranství	8
	5.2 Stabilizované a transformační území	8
	5.3 Péče o veřejnou zeleň, světelné znečištění	9
	5.4 Vizualní smog, dopravní značení	10
	5.5 Informační a orientační systém	10
6	ÚSEK PROGRAMU, PROPAGACE A VÝSTAV	11
	6.1 Výstavní expozice	12
	6.2 Průvodcovská činnost, prohlídkové okruhy	13
	6.3 Programové a osvětové kulturní akce	14
	6.4 Spolupořadatelské akce	15
	6.5 Poznávací a dokumentační činnost	15
7	ÚSEK EKONOMICKÝ	15
8	SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SUBJEKTY	16
9	ZÁVĚREČNÉ SLOVO	18

1 Tváře Vyšehradu

Vyšehrad, ta tajemná skála nad Vltavou, od nepaměti přitahuje pozornost lidí. V běhu staletí byl obranným bodem na jižním okraji pražského souměstí, panovnickým hradem i samostatným městem. Dodnes je sídlem jedné z nejstarších českých církevních institucí, místem posledního odpočinku významných osobností české kultury a národním symbolem spojeným s nejstaršími českými legendami. Vyšehrad má mnoho tváří, které se navzájem prolínají a to v jasně vymezeném uzavřeném prostoru. Avšak není pouze muzejním exponátem, je to živá součást města a zároveň jeho klidová zóna, oblíbené místo odpočinku a procházek s výhledy na město, místo bohatého společenského a kulturního vyžití. V tom spočívá jeho jedinečnost nejen v českém, ale i evropském kontextu a každá správa tohoto výjimečného místa musí mezi jeho rozličnými funkcemi a významy hledat rovnováhu. Zde spatřuji nejtěžší úkol, ale také největší výzvu pro každé vedení Národní kulturní památky Vyšehrad.

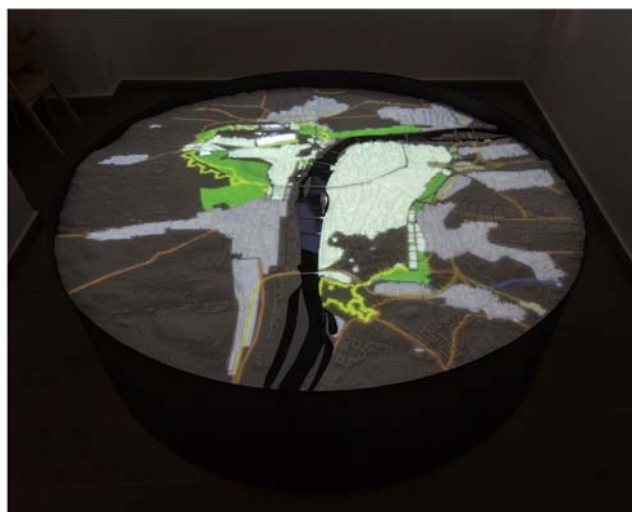
Knižní průvodce „Tváře Vyšehradu“ (Petr Kučera, NKP Vyšehrad, 2018).

2 Popis a hodnocení stávajícího stavu

Základním posláním příspěvkové organizace Národní kulturní památka Vyšehrad je zabezpečovat ochranu, údržbu, rehabilitaci a prezentaci té části historického areálu Národní kulturní památky Vyšehrad, která je ve vlastnictví hl. m. Prahy. Myslím si, že z hlediska zajištění obnovy, údržby a správy svěřeného nemovitého majetku, historických památek a parkových ploch,

je stávající stav v zásadě vyhovující. Funguje zde stabilní tým projektantů, staticů a dodavatelů, který se pravidelně setkává nad stavebními záměry a svou činnost konzultuje se zástupci Národního památkového ústavu, odboru památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy a Archeologického ústavu Akademie věd České republiky. Vyšehradské parky jsou pravidelně udržovány, zavlažovány převážně vltavskou vodou a hnojeny vlastním kompostem. Rezervu spatřuji zejména v řešení koncepce celkové rehabilitace areálu NKP Vyšehrad, kde postrádám jasnou dlouhodobou vizi, jakým směrem se má rozvoj Vyšehradu a zejména jeho veřejných prostranství v následujících letech ubírat. Koncepci, která by sloužila jako návod pro směřování běžné údržby a podklad pro plánování rozpočtu s ohledem na dlouhodobé i střednědobé stavební záměry. Jsem toho názoru, že stávající obnova a údržba vyšehradských parků probíhá formou různě motivovaných dílčích zásahů a způsob plánování stavebních prací má převážně údržbový charakter. Vyšehrad je tak sice dobře spravován, ale je zafixován ve stávající podobě, nereaguje na současné trendy, nerozvíjí svoji funkci aktivního městského parku v rovnováze s funkcí atraktivního cíle pro domácí i zahraniční návštěvníky.

Z hlediska programu činnosti se NKP Vyšehrad již několik let zaměřuje především na dětského návštěvníka. Stávající nabídku tvoří kromě krátkodobých tematických výstav hlavně edukativně zaměřené programy pro školy a víkendové programy pro rodiny s dětmi. Veřejnosti je dnes nabízena jedna komentovaná prohlídka areálu v několika světových jazycích. Návštěvníkům jsou k dispozici informační centra Špička a Cihelná brána, stálá expozice Historické podoby Vyšehradu a audiovizuální expozice Vyšehrad v dějinách pražského opevnění. Kromě toho je zpřístupněna část vyšehradských kasemat s prostorem Gorlice a o víkendech také prostor bývalého kostela Stětí sv. Jana Křtitele a Martinské kasematy. Specifickým prostorem je Galerie Vyšehrad, zaměřující se na mladé neznámé autory, a Letní divadelní scéna Vyšehrad v prostorech bývalého redanu. NKP Vyšehrad má dále k dispozici budovu Starého purkrabství s multifunkčním sálem pro 90 diváků a další přednáškové a konferenční prostory v budově ředitelství. V areálu Vyšehradu se ročně koná zhruba 400 akcí, u nichž z více než poloviny je NKP Vyšehrad spoluorganizátorem, hlavně v roli poskytovatele místa a zázemí. V provozu jsou zde dvoje veřejné toalety s hygienickým zázemím a celkem sedm občerstvení, z nichž čtyři v prostorech, pronajímaných přímo NKP Vyšehrad.

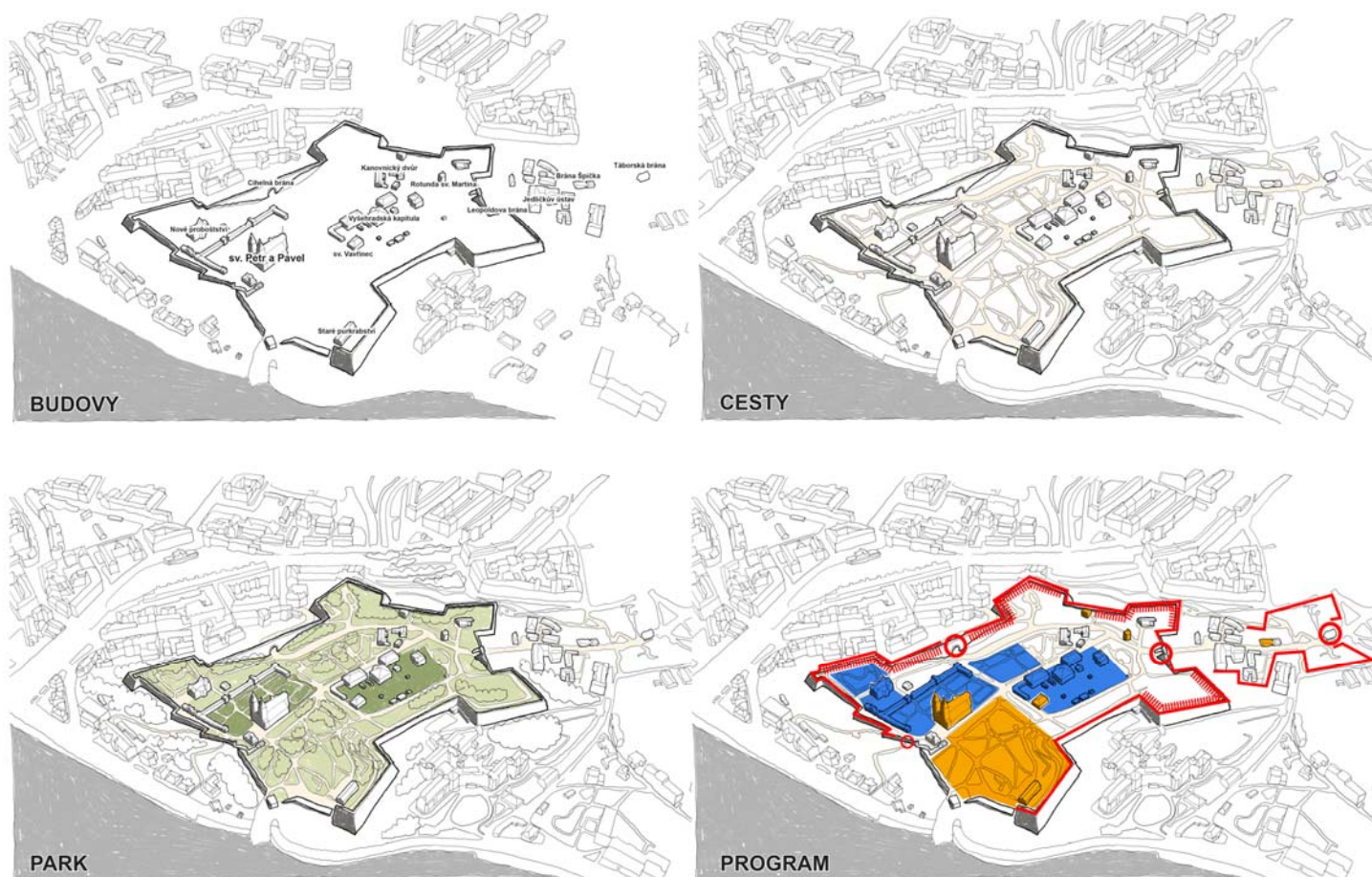
Expozice „Vyšehrad v dějinách pražského opevnění“ (foto: R. Zapletal, NKP Vyšehrad 2014).

Za největší rezervu z hlediska náplně činnosti NKP Vyšehrad považuji skutečnost, že přestože je návštěvnost celého areálu vysoká, návštěvnost jednotlivých expozic a prohlídek je relativně nízká. Příčinou tohoto výrazného nepoměru je podle mého názoru nedostatečná atraktivita a zastaralost stávajících expozic, nevyužitý potenciál jednotlivých objektů, neexistující širší nabídka komentovaných prohlídek a publikovaných materiálů, nevyhovující forma a zaměření propagace a v neposlední řadě špatný orientační a informační systém. Vyšehradu zkrátka chybí jasná vize prezentace jednotlivých etap jeho pozoruhodného stavebně-historického vývoje a významu v širším kontextu vývoje pražských měst. Postrádám dlouhodobý plán, který by společně s nabízenými expozicemi a službami tvořil ucelený systém a který by populárně-naučnou atraktivní formou všechny „tváře Vyšehradu“ prezentoval a popularizoval. To by měl být spolu s prováděním vlastní poznávací a dokumentační činnosti jeden z hlavních předmětů činnosti, jak je definován ve zřizovací listině NKP Vyšehrad. V těchto oblastech vidím největší nedostatky v dosavadní správě Vyšehradu.

3 Základní teze koncepce

Mým základním cílem správy NKP Vyšehrad by bylo nastolení rovnováhy mezi jeho funkcí aktivního městského parku a významem jedné z klíčových pražských pamětihodností. Pomyslné misky vah jsou dnes podle mého názoru nakloněny výrazně ve prospěch parku, ačkoliv ten sám nesplňuje soudobé požadavky z hlediska přehlednosti, organizace a funkční náplně. Prezentace Vyšehradu coby atraktivní lokality pro domácí i zahraniční návštěvníky a jedné z nejvýznamnějších českých památek je dnes spíše upozaděna. Jsem přesvědčen, že funkce aktivního městského parku a turistického cíle nejsou nutně protichůdné, ba naopak se mohou skvěle doplňovat. Nejde o to zvýšit celkový počet návštěvníků, nýbrž nalákat do výstavních expozic a na prohlídkové okruhy ty návštěvníky, kteří se již v areálu pohybují. Nástrojem k tomuto lákání mají být atraktivní akce a témata, reflektující historické proměny Vyšehradu, populárně-naučná forma expozic a komentovaných prohlídek, včetně možnosti jít po vlastní ose za pomoci kvalitního informačního a orientačního systému, tištěných brožur a letáků, případně mobilních aplikací. Zároveň je však důležité ve spolupráci s ostatními subjekty stanovit přípustný počet a charakter ostatních akcí, které se v areálu NKP Vyšehrad konají, protože zvýšená kumulace lidí klade zvýšené nároky na údržbu památek a parkových ploch.

Z hlediska veřejných prostranství je třeba správně nastavit jejich hierarchii, zvyšovat prostupnost, přehlednost a pobytové kvality tak, aby se Vyšehrad rozvíjel do podoby skutečného aktivního městského parku, který poskytuje jak klidové území, tak aktivní zóny pro multifunkční využití, přiměřenou zábavu a občerstvení. Mělo by se tak dít na základě promyšlené a všemi hlavními aktéry sdílené dlouhodobé koncepce, reflektující mimo jiné aktuální naléhavé téma adaptace na probíhající klimatické změny. Vše se samozřejmě musí odehrávat s pokorou a respektem ke statutu národní kulturní památky, která je důležitou součástí Pražské památkové rezervace, zapsané na seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Základní okruhy koncepce: budovy, cesty, park a program (P. Bednár).

Předpokladem úspěšného naplňování jakékoliv koncepce je spolupráce se všemi subjekty, které v historickém areálu Vyšehradu sídlí a působí. Jedná se o Královskou kolegiální kapitulou sv. Petra a Pavla a příspěvkové organizace hlavního města Prahy: Správa pražských hřbitovů a Jedličkův ústav a školy. Na rozvoji širšího okolí Vyšehradu je nutné spolupracovat především s městskými částmi Praha 2 a Praha 4 a Ústavem pro péči o matku a dítě. Základem takové spolupráce je pravidelná komunikace, vzájemná koordinace jednotlivých záměrů a iniciace společných záměrů ve vztahu k hlavnímu městu Praze. Jsem toho názoru, že ředitel NKP Vyšehrad by v tomto ohledu měl hrát vedoucí úlohu a jeho dlouhodobá koncepce by měla být postavena tak, aby se stala odrazovým můstkem pro úspěšnou spolupráci se všemi zainteresovanými subjekty.

4 Stavebně-historický úsek

Pokud jde o zajišťování údržby a obnovy svěřených nemovitostí, rád bych pokračoval v činnosti stávajícího týmu projektantů, statiků a dodavatelů, tedy konání pravidelných koordinačních schůzek nad konkrétními stavebními záměry a jejich konzultací se zástupci Národního památkového ústavu a Archeologického ústavu AV ČR. V rámci těchto schůzek a pravidelných kontrolních dnů bych chtěl využít své odborné znalosti a zkušenosti, získané v rámci studia i praxe. Zároveň bych

chtěl pokračovat v činnosti Koordinační komise Vyšehrad, která iniciuje drobné změny a vyhodnocuje vzniklé problémy v areálu NKP Vyšehrad. Jejími členy jsou vlastníci, správci a nájemci objektů, zástupci Policie ČR, Městské policie, odboru dopravy MČ Praha 2, Technické správy komunikací, Správy pražských hřbitovů a Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla.

Za důležité poslání považuji také neustálý dohled nad projekční přípravou stavebních prací a důslednou kontrolu rozsahu, kvality a ceny jejich provedení. Vzhledem k tomu, že náklady na opravy a udržování svěřeného majetku představují zhruba 50% všech nákladů NKP Vyšehrad, je třeba této oblasti věnovat zvláštní pozornost. Proto je důležité kvalitní zpracování a průběžná aktualizace plánu stavebních prací s výhledem na 2-5 let, aby bylo možné s předstihem zajišťovat jejich financování, zvláště u mimořádných akcí nad rámec běžné údržby.

4.1 Stavební záměry v areálu NKP Vyšehrad

Co se týče stavebních záměrů nad rámec běžné údržby, chtěl bych se zaměřit na vytvoření podmínek pro zpřístupnění celého systému vyšehradských kasemat. V souvislosti s dokončením probíhající rekonstrukce Podolských kasemat bych chtěl zahájit přípravu rekonstrukce úseku, vedoucího z Cihelné brány do prostoru bývalého dělostřeleckého redanu, a slepého úseku mezi prostorem Gorlice a kostelem Stětí sv. Jana Křtitele. Tyto úseky jsou dnes veřejnosti nepřístupné. Zároveň bych chtěl zahájit debatu o možnostech rekonstrukce prostoru Gorlice, kde by mohla v budoucnu vzniknout nová expozice, věnovaná pevnostnímu stavitelství.

Schéma vyšehradských kasemat

Prostor tzv. Gorlice (zdroj: www.wikipedia.org)

Z dalších stavebních záměrů připadá v úvahu rekonstrukce prostoru bývalého kostela Stětí sv. Jana Křtitele, který dnes slouží jako skladiště kamenných fragmentů, pocházejících z přestaveb kapitulní baziliky sv. Petra a Pavla. Jedná se o velmi zajímavý nevyužitý prostor s velkým potenciálem, který je dnes přístupný veřejnosti pouze o víkendech. Dále bych chtěl dokončit výměnu asfaltových povrchů cest v areálu Vyšehradu za dlážděné a vyvinout tlak na Technickou správu komunikací ohledně rekonstrukce ulice V Pevnosti, která je dlouhodobě ve špatném technickém stavu a není ve správě NKP Vyšehrad.

Ve spolupráci s Archeologickým ústavem AV ČR bych se chtěl více zaměřit na opravu a údržbu odkrytých archeologických památek, které pod vlivem povětrnostních vlivů rychle degradují. V nejhrošším stavu jsou dnes fragменты románského mostu ve Vyšehradských sadech, nejstarší kamenné mostní stavby v českých zemích. V jeho případě je třeba přistoupit k rekonstrukci, v rámci které by byly prověřeny možnosti ochrany dochovaných konstrukcí a způsob jejich prezentace.

4.2 Stavební záměry v okolí

Jak jsem již uvedl, ředitel NKP Vyšehrad by měl vyvíjet tlak na změny v okolí Vyšehradu a to ve spolupráci s městskými částmi Praha 2 a Praha 4. Jedná se především o zprostupnění vyšehradských svahů, tedy obnovu zaniklých a doplnění nových cest ve vazbě na existující branky v hradbách. V tomto ohledu je výhodou, že park Pod Hradbami, rozkládající se na severním a západním svahu, je přímo ve správě NKP Vyšehrad. Pokud jde o konkrétní náměty, nabízí se možnost obnovy nedávno zaniklého schodiště, stoupajícího k Vyšehradu od kubistického trojdomu na Rašínově nábřeží, nebo rekonstrukce a protažení cesty pod hradbami v Lumírových sadech s vazbou na Neklanovu ulici.

Další stavební záměr, který bych rád inicioval, je rekonstrukce portálů Vyšehradského tunelu, který je dlouhodobě zanedbáván, přestože jde o pomyslnou vstupní bránu do Pražské památkové rezervace a zároveň důležitou součást vyšehradského panoramatu. V tomto ohledu by stálo za úvahu obnovení výsadby v průběžných žlebech na Rašínově nábřeží, které dnes slouží spíše jako odpadkové koše.

5 Úsek parků (veřejných prostranství)

Veřejně přístupné parkově upravené plochy zabírají zhruba tři čtvrtiny rozlohy celého Vyšehradu a představují tak jeho nejvýraznější část. Jejich stávající podoba není výsledkem promyšlené ucelené koncepce, nýbrž spíše nahodilého vývoje, který spočíval v postupném osazování holých ploch uvnitř i vně bastionového opevnění v průběhu 19. a 20. století. Vznikla tak poněkud neuchopitelná kombinace několika různých, dodatečně propojených sadových a parkových ploch, které jsou dnes předmětem památkové ochrany. Vyšehrad však není pouze parkem. Má svou vlastní urbanistickou strukturu, definovanou okraji, cestami a jejich uzly, oblastmi a monumenty, která je otiskem jeho tisíciletého vývoje. V tomto kontextu je třeba uvažovat o struktuře a rozvoji všech veřejných prostranství Vyšehradu a nikoliv jen zdejších parkových ploch. Jejich celková

obnova pro aktivní využívání a zpřístupňování veřejnosti by měla probíhat dílčími zásahy, které budou vycházet z ucelené dlouhodobé koncepce tak, aby byly v souladu s ostatními funkcemi Vyšehradu. Zde spatřuji největší prostor pro další rozvoj.

5.1 Generel veřejných prostranství

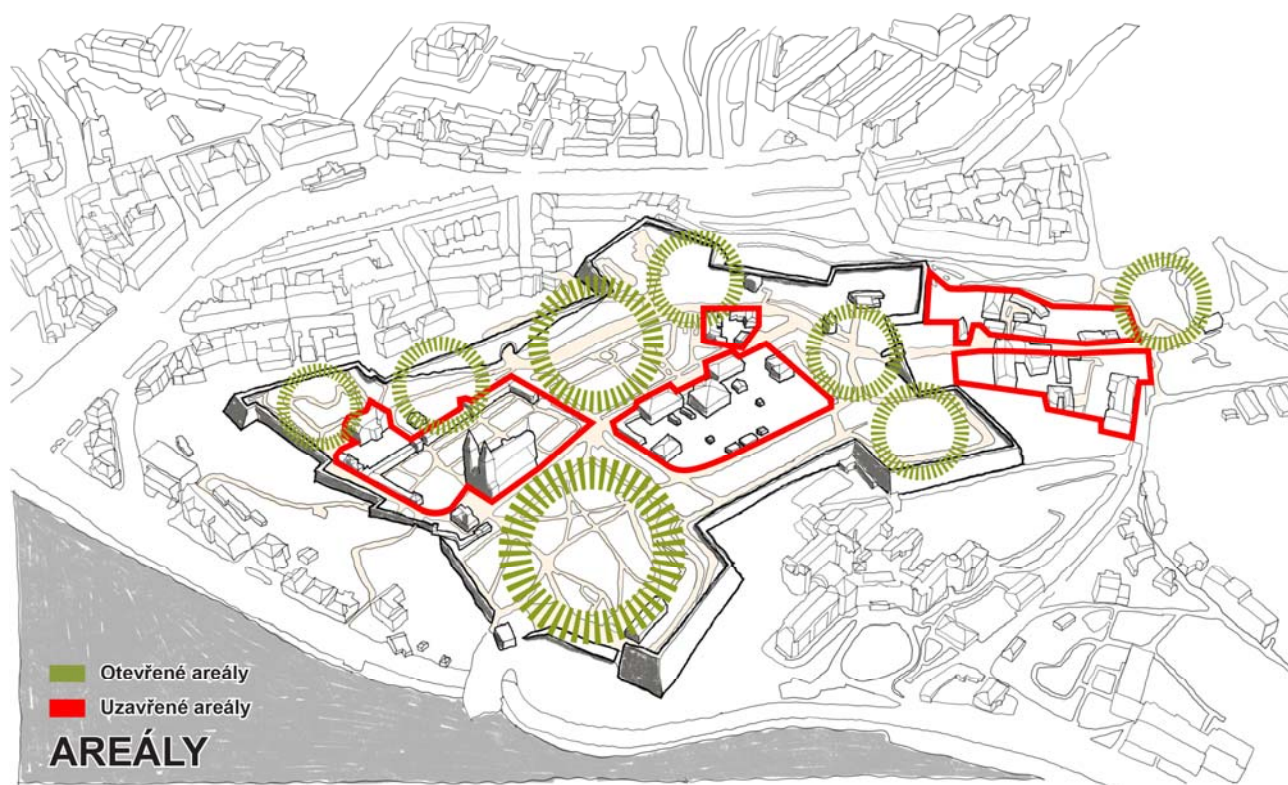
Za první krok považuji zpracování Generelu veřejných prostranství NKP Vyšehrad, který by jasně definoval dlouhodobé cíle z hlediska rozvoje a rehabilitace veřejných prostranství a městské zeleně, jejich urbánní, estetické a pobytové kvality. Tento koncepční dokument by měl vzniknout na základě spolupráce s Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy, odbornými institucemi státní památkové péče, městskou částí Praha 2, vlastníky nemovitostí a správci dopravní a technické infrastruktury v areálu Vyšehradu. Dokument by kromě definování dlouhodobé vize rozvoje veřejných prostranství sloužil také jako návod na směřování běžné údržby a podklad pro plánování dlouhodobých investic.

V obecné rovině jsem toho názoru, že by se měl Vyšehrad rozvíjet do podoby aktivního městského parku, který poskytuje jak klidová území, tak aktivní zóny pro multifunkční využití, přiměřenou zábavu a občerstvení pro všechny skupiny návštěvníků. Základem takového parku je zřetelná hierarchie prostorů, přehlednost a maximální prostupnost, tedy jasná struktura cest s minimem fyzických překážek, kvalitní městský mobiliář a druhově bohatá zeleň. Samostatnou kapitolu představují vodní plochy, které dnes v areálu Vyšehradu chybí, přestože jsou zde historicky doloženy. Rád bych proto vytipoval místa, kde by bylo možné zřídit přírodní biotop, který by byl napájen vltavskou vodou. Ta je v současnosti částečně užívána k závlahám uvnitř citadely.

5.2 Stabilizované a transformační území

Za více méně stabilizované území vnímám jádro vyšehradské citadely, přístupné Cihelnou a Leopoldovou bránou, kde by se úpravy veřejných prostranství soustředily spíše na dokončení obměny povrchů a doplnění městského mobiliáře. Výrazný rozvojový potenciál vidím hlavně v oblasti předsunutého opevnění v prostoru mezi Tábořskou a Leopoldovou bránou. Zdejší území dnes slouží spíše jako komunikační koridor, kterým návštěvníci rychle projdou aniž by zde zastavili. Přitom se zde nabízejí zajímavá, dnes prakticky neupravená a nevyužitá, místa s potenciálem pro rozvoj svých pobytových kvalit. Jde například o bývalé tenisové kurty v příkopu před Leopoldovou bránou a plochy rohové hradby mezi Tábořskou bránou a Informačním centrem Špička.

Velký potenciál rovněž vnímám v podpoře využívání přístupů na Vyšehrad z Nuslí a Podolí skrze tunely ústící do prostoru předsunutého opevnění. Tyto, dnes málo využívané, přístupové cesty nabízejí alternativu k hlavním přetíženým trasám od stanice metra Vyšehrad a od Výtoně. Zároveň nabízejí možnost poznat blízké okolí Vyšehradu, které poskytuje řadu zajímavých památek, míst pro odpočinek a tras procházek s výhledy na město. Důraz na tyto alternativní přístupy by vedl ke zvýšení povědomí a návštěvnosti opomíjených lokalit na svazích a úpatí vyšehradské skály.

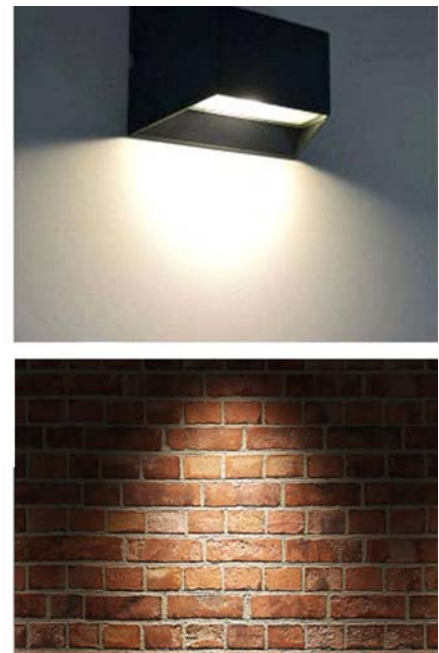
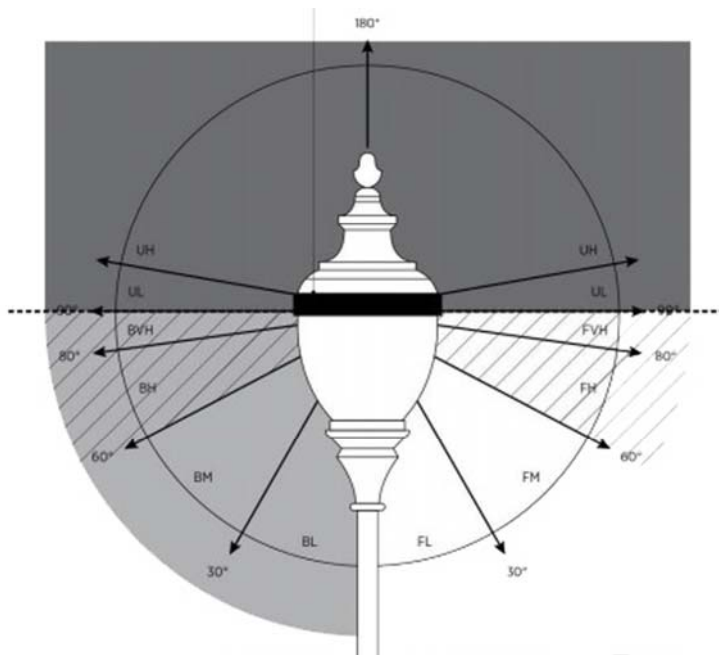

Veřejná prostranství z hlediska jejich vnímání.

5.3 Péče o veřejnou zeleň, světelné znečištění

Pokud jde o městskou zeleň, výsadba v jednotlivých částech Vyšehradu by měla odpovídat způsobu jejich využívání a míře zatížení návštěvnickým provozem. Pro zajišťování jejich pravidelné údržby je třeba stanovit rozdílné plány údržby, které by se měly pravidelně vyhodnocovat a aktualizovat s ohledem na druhovou skladbu porostů, způsob seče, zavlažování a hospodaření s odpadními vodami. Tyto aspekty jsou v dnešní době postupujících klimatických změn a boje s dlouhodobým suchem zvláště důležité.

Stejně tak je dnes čím dál aktuálnější problematika světelného znečištění noční oblohy, které má negativní dopad nejen na lidi a volně žijící živočichy, ale i rostliny. Jsem toho názoru, že je třeba na zhoršující se situaci reagovat. Proto bych chtěl ve spolupráci se společností Technologie Hlavního města Prahy nechat vypracovat světelně technický posudek stávajícího veřejného a slavnostního osvětlení, který by se stal podkladem pro rozhodování o jeho úpravách z hlediska snahy o minimalizaci produkce světelného znečištění. Jedná se o možnosti úpravy intenzity a chromatičnosti světla, nasměrování jeho toku a zvolení efektivních stínících prvků. Co se týče slavnostního osvětlení, jsem toho názoru, že není nutné, aby byly vyšehradské hrady intenzivně nasvíceny každou noc. Jejich nasvícení by mělo mít decentnější charakter a mohlo by se realizovat příležitostně. Stávající podobu nasvícení vyšehradských hradeb, respektive provedení nosných konstrukcí a vedení kabeláže, navíc považuji za nešťastnou i z hlediska památkové péče.

Možnosti redukce světelného znečištění: stínící objímky na historických lampách, možný způsob nasvícení hradeb.

5.4 Vizuální smog, dopravní značení

V rámci své činnosti bych se chtěl také zaměřit na redukci vizuálního smogu, přestože se tato problematika dotýká Vyšehradu naštěstí jen okrajově. Jedná se o vizuální sjednocení informačního a orientačního systému, spojené s odstraněním všech stávajících cedulí a tabulí s výjimkou těch, které mají přidanou uměleckou hodnotu. Ve spolupráci s památkáři a Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy bych rovněž nastavil jednotná pravidla designu pro venkovní reklamu a označování provozoven v areálu NKP Vyšehrad. Jednotlivé kroky bych předem konzultoval se všemi subjekty a podnikateli, kteří na Vyšehradě působí.

Samostatnou kapitolu představuje redukce svislého a vodorovného dopravního značení. V tomto případě jde například o zmenšení svislých dopravních značek a jejich přemístění v situacích, kdy narušují exponované pohledy na jednotlivé kulturní památky, nebo zrušení pevných zábradlí v místech, kde nemají opodstatnění. Za tímto účelem bych spolupracoval s Odborem dopravy MČ Praha 2 a Technickou správou komunikací. Zaměřil bych se také na agendu spojenou s povolováním vjezdu a stání, kterou v současnosti zajišťuje přímo NKP Vyšehrad.

5.5 Informační a orientační systém

Budování a průběžné zkvalitňování informačního a orientačního systému je jednou z důležitých a dosud podceňovaných náplní činnosti NKP Vyšehrad. Představuje základ úspěšné prezentace a jednoduchý nástroj jak ovlivnit intenzitu a pohyb návštěvníků nejen v areálu Vyšehradu, ale i v jeho blízkém okolí. Nezbytným předpokladem jeho správného fungování je ucelenost, přehlednost, vizuální sjednocenost a přidaná hodnota v podobě místopisných informací a nabídky prohlídkových okruhů v areálu Vyšehradu i jeho blízkém okolí. Samozřejmostí by měl být

popis informačních cedulí a směrových šipek v českém a anglickém jazyce. Ve všech těchto ohledech považují stávající systém za zcela nevyhovující. Vznik nového informačního a orientačního systému proto považují za jednu ze svých klíčových priorit. Jednotlivé prvky budou navrženy tak, aby byly jednoduché, nenápadné a prosté architektonické okázkami, aby byly schopné obstát v celém rozmanitém areálu Vyšehradu. Navržený systém bude kromě základních informací o návštěvnickém režimu a omezeních zahrnovat popis vyšehradských památek, uspořádaný do různých tras ve vazbě na informační brožury a plánky, distribuované v informačních centrech, případně mobilní aplikace.

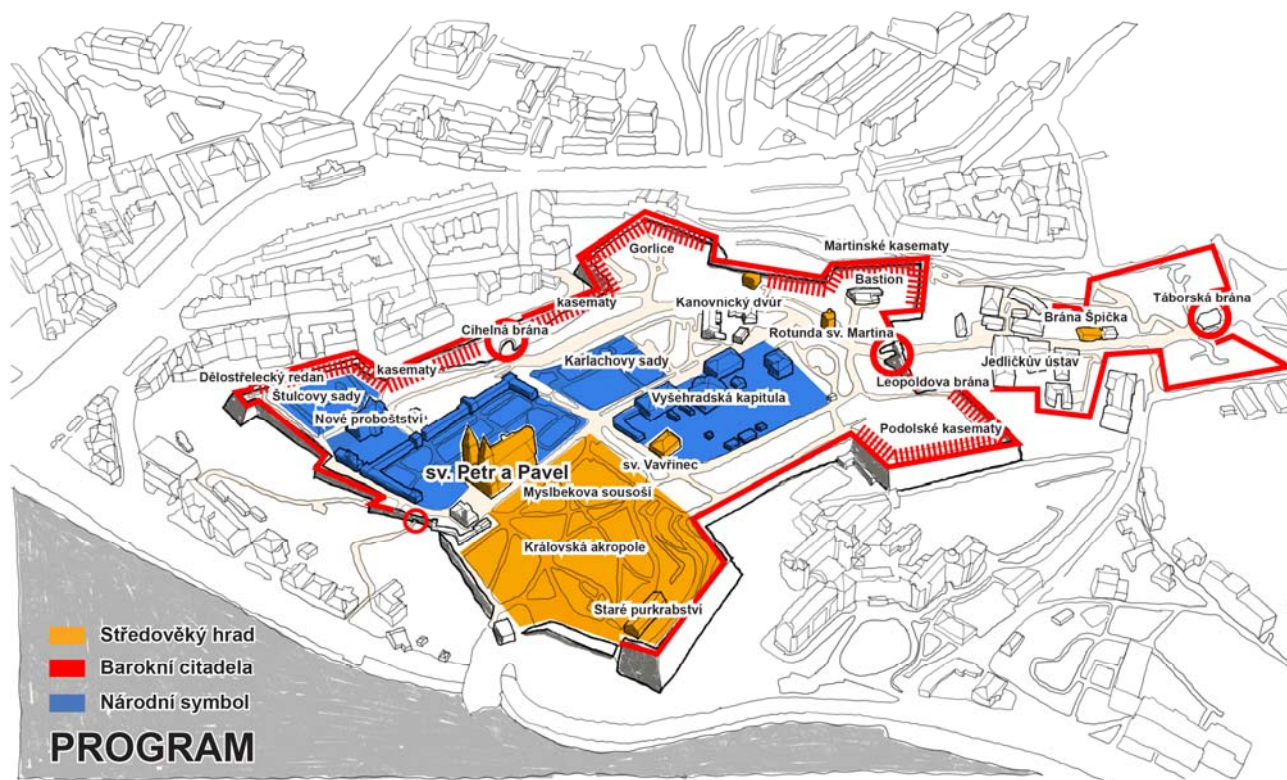
Informační systém v Letenských sadech (autor: J. Cyrany, D. Hlaváček, Š. Šmídová, foto: F. Šlapal, 2007).

6 Úsek programu, propagace a výstav

Jednou z hlavních činností NKP Vyšehrad je propagace, popularizace a prezentace celostátního významu Národní kulturní památky Vyšehrad a to zejména pořádáním výstav a stálých expozic v objektech i na volných prostranstvích, pořádáním programových a osvětových kulturních akcí, průvodcovská činnost a vydávání publikací, vztahujících se k Vyšehradu. Vše výše zmíněné se dnes odehrává, ale podle mého názoru spíše v obecné rovině. Nabídka akcí je sice pestrá, ale málokterá je zaměřena přímo na historii Vyšehradu, jeho stavební vývoj a význam nejen celostátní (národní), ale především v kontextu vývoje pražských měst. Zkrátka chybí dlouhodobá vize,

dramaturgický plán, jak Vyšehrad prezentovat z hlediska jeho pozoruhodné historie a na které období vývoje se kdy zaměřit. Vize, která by prostupovala všemi výše uvedenými činnostmi.

Moje představa spočívá ve vyvážené prezentaci a popularizaci všech hlavních fází stavebně-historického vývoje Vyšehradu, které se dají rozdělit do třech tematických okruhů: panovnický hrad, barokní citadela a národní symbol. Jako vedlejší, ale neméně atraktivní téma vnímám etapu vývoje, kdy byl Vyšehrad samostatným městem. Zde se myslím skrývá velký potenciál pro spolupráci s městskými částmi Praha 2 a Praha 4 na prezentaci blízkého okolí Vyšehradu, které je řadě návštěvníků neznámé, přestože nabízí mnoho zajímavých míst a památek. Jednotlivé tematické okruhy, nazývejme je "Tváře Vyšehradu", by měly spolu s expozicemi, prohlídkami a vydávanými publikacemi, tvořit ucelený, vzájemně se prolínající systém. Za první krok tímto směrem považuji nedávné vydání nového oficiálního průvodce „Tváře Vyšehradu“ v českém a anglickém jazyce, který jsem měl tu čest pro NKP Vyšehrad napsat.

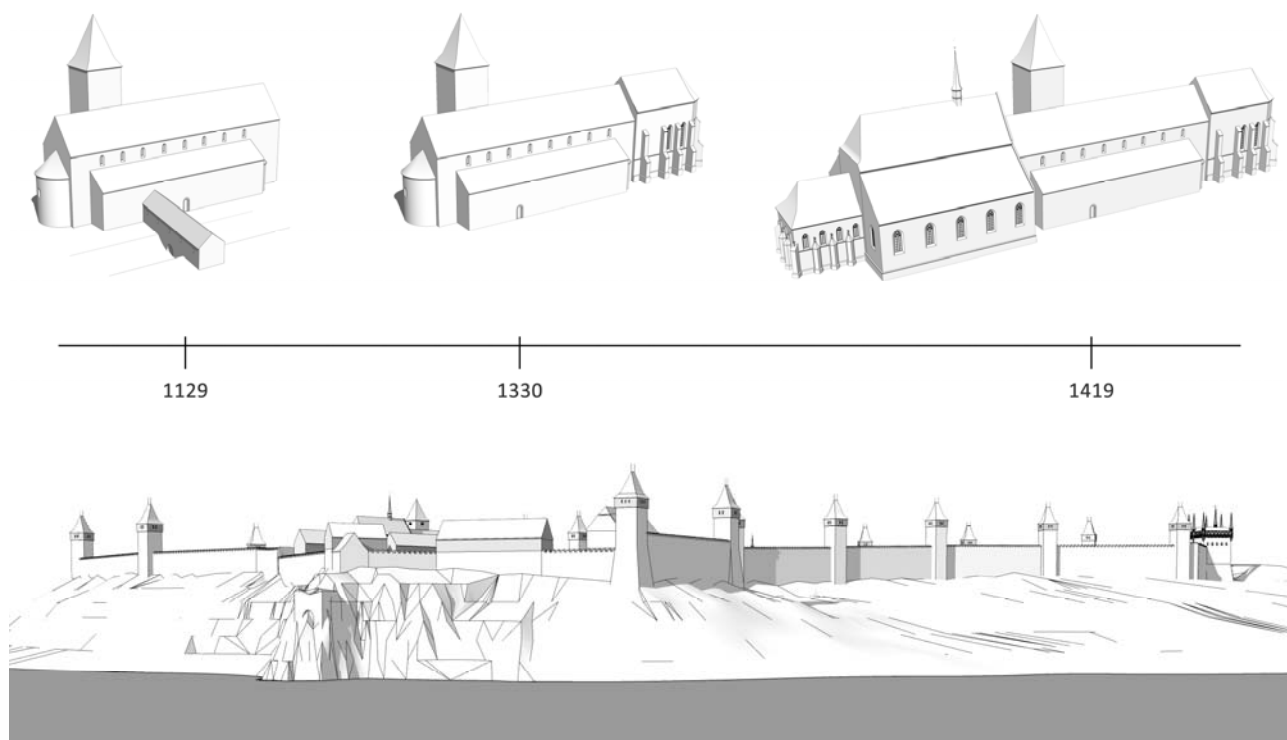

Základní tematické okruhy prezentace Vyšehradu: středověký hrad, barokní citadela a národní symbol.

6.1 Výstavní expozice

Na prvním místě bych se chtěl zaměřit na kompletní rekonstrukci expozice „Historické podoby Vyšehradu“ v tzv. Gotickém sklepu, která je podle mého názoru zastaralá a neodpovídá současným trendům ve výstavnictví ani očekávání návštěvníků. Na novém konceptu expozice bych chtěl spolupracovat s Muzeem hl. m. Prahy, Národním památkovým ústavem a Archeologickým ústavem AV ČR. Cílem je vytvořit populárně-naučnou expozici, která by vizuálně atraktivním,

poutavým a vyváženým způsobem prezentovala všechny historické podoby Vyšehradu. Jejím základem by se měly stát fyzické modely, názorné plány, kresby a audiovizuální projekce, rekonstruující jednotlivé fáze vývoje Vyšehradu a měnící se podobu zdejších světských i církevních staveb. V tomto smyslu považuji za vzor expozici Muzea hl. m. Prahy „Praha Karla IV. – velkolepé staveniště Evropy“, která byla otevřena v domě U Zlatého prstenu v roce 2016.

Stavební vývoj kapitulní baziliky sv. Petra a Pavla, panorama středověkého Vyšehradu (J. Zelený).

Pokud jde o zcela nové projekty, rád bych s Vyšehradskou kapitulou probral námět zřízení nové expozice, která by se zaměřila na církevní dějiny a duchovní rozměr Vyšehradu. Myslím, že v tomto ohledu máme vůči minulosti velký dluh, zvláště vzhledem k bohaté činnosti vyšehradských proboštů Václava Štulce a Mikuláše Karlacha, která v poslední třetině 19. století vtiskla Vyšehradu jeho současnou podobu a zásadní měrou ovlivnila způsob jeho dnešního vnímání. Jako vhodné místo pro tuto expozici, pokud se nenajde přímo v objektech kapituly, se mi zdá prostor bývalého kostela Stětí sv. Jana Křtitele, který je dnes prakticky nevyužitý. Zároveň bych chtěl otevřít diskusi nad možnou podobou expozice o pevnostním stavitelství, která by mohla najít umístění v prostoru tzv. Gorlice, a to v souvislosti se zamýšleným zpřístupněním celého systému podzemních chodeb (kasemat), které podle mého názoru představují hlavní vyšehradskou atrakci.

6.2 Průvodcovská činnost, prohlídkové okruhy

Návštěvníkům Vyšehradu je dnes standardně nabízena jedna komentovaná prohlídka areálu v několika světových jazycích. Jedná se o všeobecný výklad k hlavním vyšehradským pamětihodnostem bez vyšší ambice představit historické proměny funkce a podoby Vyšehradu

v kontextu vývoje pražských měst. Podle mého názoru je takový přístup v dnešní době nedostatečný a proto bych chtěl nabídku komentovaných prohlídek výrazně rozšířit a více zaměřit na jednotlivá období stavebně-historického vývoje Vyšehradu. Za tímto účelem je třeba sestavit nové prohlídkové okruhy, sepsat patřičné průvodcovské texty a vyšehradské průvodce proškolit. Zároveň považuji za důležité navázat užší spolupráci s Prague City Tourism a to z hlediska průvodcovské činnosti, propagace a distribuce materiálů.

Domácí i zahraniční návštěvníci by zároveň měli mít možnost objevovat Vyšehrad individuálně. Tomuto účelu by měl sloužit, jak jsem uvedl výše, nový informační a orientační systém, seznamující kolemjdoucí s hlavními pamětihodnostmi a jejich stručnou historií. Ke každému prohlídkovému okruhu by měl existovat leták s mapkou nebo informační brožura, která by byla k dostání v informačních centrech, případně speciálně pro tento účel vyvinutá mobilní aplikace.

6.3 Programové a osvětové kulturní akce

Dramaturgie NKP Vyšehrad se již několik let zaměřuje na dětského návštěvníka. Stávající bohatou nabídku tvoří vzdělávací programy pro školy a víkendové programy pro rodiny s dětmi, pohádky a kreativní dílny. V tomto bych rád pokračoval, ale zaměřil bych se také více na seniory a handicapované skupiny obyvatelstva a to formou nabídky speciálních programů a prohlídek.

Pokud jde o krátkodobé výstavy a doprovodné akce, rád bych se zaměřil hlavně na témata, která reflektují významná výročí v dějinách Vyšehradu. V letech 2020 až 2025 se jedná především o 950. výročí založení Vyšehradské kapituly a tím i kapitulní baziliky sv. Petra a Pavla (1070), 600. výročí bitvy o Vyšehrad (1420), 370. výročí zahájení stavby vyšehradské citadely (1653) a 940. výročí korunovace prvního českého krále Vratislava I. (1085). V rámci těchto výročí bych chtěl areál NKP Vyšehrad oživit v duchu dané doby, např. formou dobových trhů s ukázkou dobových řemesel, módy, hudby a gastronomie. Zároveň bych rád připomínal pevnostní funkci Vyšehradu a to pořádáním menších vojensko-historických akcí, zaměřených na konkrétní období a události. V tomto smyslu se nabízí téma husitských válek, francouzského a pruského obléhání. Myslím, že by se jednalo o vítané zpestření pro všechny Pražany.

Vojensko-historické akce v Terezíně (zdroj: Terezín-město změny)

6.4 Spolupořadatelské akce

V areálu Vyšehradu se ročně koná zhruba 400 akcí, z nichž více než polovina má spolupořadatelský charakter, který má podobu hlavně poskytnutí místa a zázemí pro akci. Posláním NKP Vyšehrad je jako příspěvkové organizace především služba veřejnosti, která není primárně provázena ziskem. Proto jsem toho názoru, že zvláště v případě spolupořadatelských akcí s komerčním charakterem, je třeba pečlivě zvažovat, které na Vyšehradě povolit a které nikoliv. V tomto ohledu je třeba nastavit jasná kritéria a podle nich pak přípustnost akcí posuzovat. Upřednostňovány by měly být takové akce, které mají neziskový nepolitický charakter, mají souvislost s Vyšehradem a odpovídají jeho významu národní kulturní památky, sídla významné církevní instituce a místa posledního odpočinku významných českých osobností. Upřednostňovány by měly být rovněž akce, které se konají mimo hlavní turistickou sezónu a jsou přístupné širokému okruhu návštěvníků.

6.5 Poznávací a dokumentační činnost

Jednou z činností NKP Vyšehrad, definovanou ve zřizovací listině, je provádění vlastní poznávací a dokumentační činnosti, včetně soustředění podkladů a informací dotýkajících se svěřených kulturních památek. Domnívám se, že tato činnost je dnes poněkud podceňena a rád bych stávající stav napravil. Proto bych se chtěl věnovat rozšiřování a omezenému zpřístupnění vyšehradské knihovny, stejně jako aktivnímu vyhledávání a shromažďování historických kreseb, fotografií a plánů Vyšehradu. Za tímto účelem bych chtěl pátrat nejen v českých, ale také zahraničních archivech a institucích. Zajímavým zdrojem poznávání je v tomto ohledu například Válečný archiv rakouského státního archivu ve Vídni, kde se mohou nacházet dosud neznámé plány, účty a zprávy z doby výstavby a fungování vyšehradské citadely (1653-1911). Toto období považuji obecně za velmi málo zmapované a prezentované, přestože je Vyšehrad jednou z nejstarších a nejlépe dochovaných barokních pevností ve střední Evropě. Rád bych proto na téma pevnostního stavitelství uspořádal odbornou mezinárodní konferenci, v rámci které by byly sdíleny zkušenosti s opravou a údržbou bastionových opevnění. V tomto ohledu bych chtěl spolupracovat např. s Českým vysokým učením technickým v Praze a „Klubem vojenské historie – pevnost Terezín“, který se výzkumem a dokumentací vývoje bastionových opevnění dlouhodobě zabývá.

7 Úsek ekonomický

NKP Vyšehrad je jako příspěvková organizace Hlavního města Prahy povinna v souladu s obecnými předpisy nakládat se svěřeným majetkem v souladu se zřizovací listinou, rozhodnutími a pokyny zřizovatele a ve vazbě na jeho rozpočet.

Základem hospodaření je sestavení každoročního vyrovnaného rozpočtu organizace, na základě střednědobého výhledu rozpočtu s obzvláštním důrazem na střednědobý plán oprav a

údržby nemovitého majetku, případně plánovaných investičních akcí, protože, jak bylo uvedeno jinde, náklady na opravy a udržování majetku činí cca 50% všech nákladů organizace. Základem dobrého hospodaření je reálně sestavený plán nákladů na opravy a udržování a plán investic, který by měl být sestaven a každoročně aktualizován na dobu 2-5 let, aby bylo možné s předstihem zajišťovat plynulé financování. Vzhledem k občasným výkyvům ve financování je žádoucí, aby větší projekty oprav a investic byly včas a kvalitně připraveny tak, aby bylo možné bez průtahů žádat příspěvek či dotaci kdykoliv to situace umožní.

Základním zdrojem financování jsou investiční a neinvestiční příspěvky od zřizovatele. Aby se zvýšila možnost dalšího rozvoje NKP Vyšehrad, zejména rozšíření investic a modernizace provozu, je vhodné hledat další zdroje financování a to jak vnitřní tak externí. K vnitřním zdrojům může patřit správné nastavení ceny pronájmů jak dlouhodobých (např. restaurace a místa občerstvení) tak krátkodobých na různé, zejména komerční akce a výnosů ze spolupořadatelství akcí. K externím zdrojům patří hledání možnosti kofinancování formou dotací z národních programů poskytovaných ministerstvy ČR, fondů Evropské unie (např. INTERREG EUROPE) a fondů EHP a Norska.

8 Spolupráce s ostatními subjekty

Královská kolegiátní kapitula sv. Petra a Pavla

Spolupráce s kapitulou je v současnosti na dobré úrovni, zvláště z hlediska umožnění vstupu do církevních objektů, které má ve vlastnictví. Jedná se především o baziliku sv. Petra a Pavla, baziliku sv. Vavřince a rotundu sv. Martina. Přesto bych ji chtěl dále rozvíjet a to například ohledně možnosti zřízení stálé expozice o církevních dějinách a duchovním významu Vyšehradu, spolupráce na rekonstrukci baziliky sv. Petra a Pavla nebo podmínkách monitoringu, údržby a oprav archeologických památek.

Správa pražských hřbitovů

Rád bych navázal bližší spolupráci se Správou pražských hřbitovů, příspěvkovou organizací hl. m. Prahy, ohledně možností finanční pomoci s opravou významných hrobů a hrobek na Vyšehradském hřbitově. Nabízí se spolupráce v rámci projektu Adopce významných hrobů nebo pořádání společných komentovaných prohlídek hřbitova, jejichž výnos by částečně šel na veřejnou sbírku, kterou SPH za tímto účelem pořádá. Rovněž bych rád otevřel jednání o možnostech využití zahradnického domku v sousedství Vyšehradského hřbitova, který je dnes částečně prázdný.

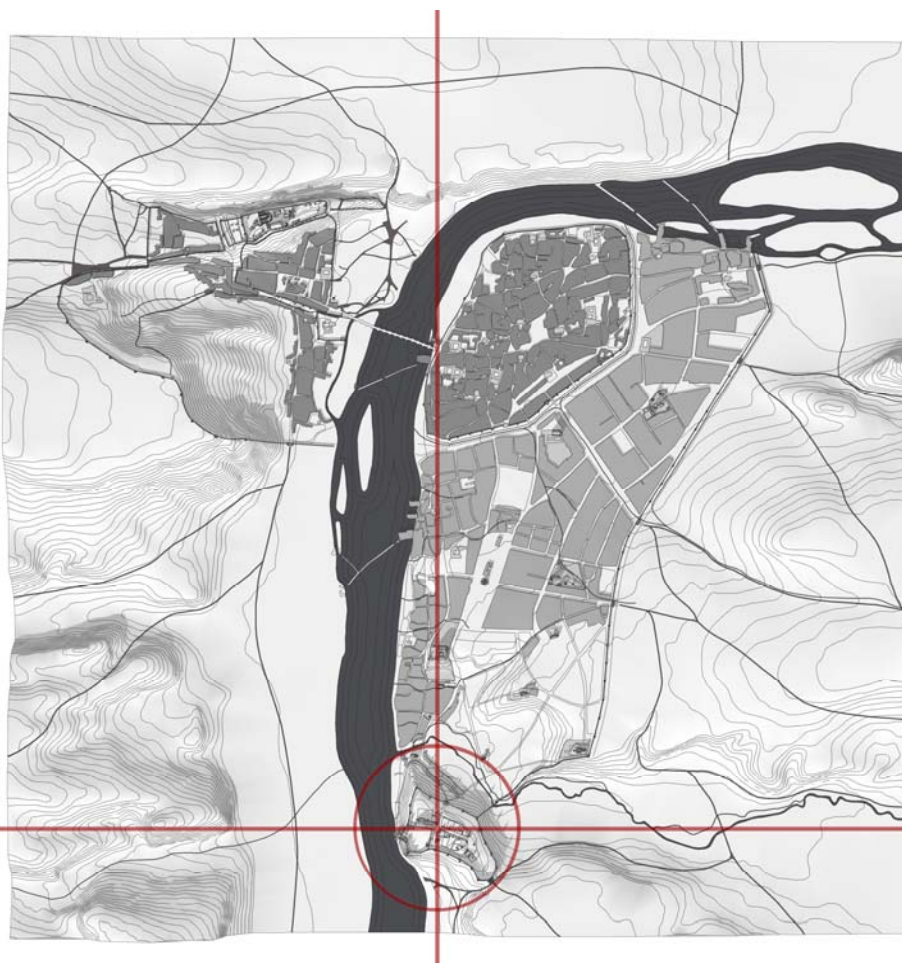
Galerie hl. m. Prahy

Dále bych rád spolupracoval s Galeríí hl. m. Prahy, příspěvkovou organizací hl. m. Prahy, na přípravě a průběhu restaurování sochařských děl, které v areálu NKP Vyšehradu spravuje. Jedná se například o sochu sv. Jana Nepomuckého v Karlachových sadech, které bych rád navrátil původní podobu se svatozáří a pěti lucernami. Velkým tématem je rovněž možnost odstěhování šestice

originálních barokních sousoší z Karlova mostu, která jsou dnes provizorně umístěna v prostoru Gorlice. Pískovcová sousoší ve zdejších zcela nevhodných podmínkách podléhají rychlé degradaci. Galerii hl. m. Prahy bych proto podporoval v jejím záměru rekonstruovat a rozšířit Lapidárium Národního muzea na Výstavišti, kde by mohly být všechny originální sochy z Karlova mostu uloženy.

Archeologický ústav AV ČR

Spolupráce s Archeologickým ústavem AV ČR v oblasti výzkumné, záchranné a konzultační činnosti má na Vyšehradě dlouhou tradici a je jednou z náplní činnosti NKP Vyšehrad. V tomto ohledu bych chtěl stávající dobrou spolupráci prohlubovat a více se zaměřit na údržbu a zajištění již odkrytých archeologických památek, které pod vlivem povětrnostních vlivů rychle degradují. Rád bych proto po vzoru Pražského hradu pomohl iniciovat vznik samostatného pracoviště Archeologického ústavu AV ČR na Vyšehradě. Jeho hlavním úkolem by byla archeologická památková péče o Národní kulturní památku Vyšehrad, tj. ochrana archeologických terénů, záchranný archeologický výzkum situací ohrožených zánikem a zpřístupňování výsledků výzkumu vědecké i laické veřejnosti. Takové specializované pracoviště by po dohodě s Hlavním městem Prahou a Vyšehradskou kapitulou provádělo monitoring a údržbu všech archeologických památek na Vyšehradě. Jedná se například o fragmenty románského mostku, baziliky sv. Vavřince, palácových staveb na akropoli a tzv. Libušiny lázně na západní straně vyšehradské skály.

9 Závěrečné slovo

Jsem si vědom toho, že mnou předkládaná koncepce rozvoje příspěvkové organizace Národní kulturní památka Vyšehrad v letech 2020-2025, je vcelku ambiciózní. Považuji to však za nutné, protože Vyšehrad potřebuje silnou dlouhodobou vizi, má-li se dále rozvíjet a ne jen udržovat ve stávajícím stavu. Potřebuje vizi, která dokáže skloubit dohromady jeho význam jedné z nejstarších a nejznámějších českých památek a funkci aktivního městského parku tak, jak si jej dnešní doba představuje. Věřím, že mnou předkládaná vize toto naplňuje a udělám vše proto, abych ji v případě svého úspěchu realizoval. Věřím, že k tomu mám osobní předpoklady, odborné znalosti a praktické zkušenosti.

Vyšehrad při pohledu od smíchovské náplavky (foto: Prague City Tourism)

V Praze dne 28. června 2019,

Ing. arch. Petr Kučera